

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

Nagrinėdami šios temos medžiagą, eįjote lietuvių filosofo Vydūno nubrėžtu žmogaus dvasinio augimo keliu, aiškinotės, kaip tampama *žmogumi sau, savo šeimai, bendruomenei, tautai ir pasauliui*, gilinotės į tapatybės sampratą, tyrinėjote savo tapatybę. Žmogaus tapatybė formuojasi pažįstant artimąją aplinką, perimant šeimos, bendruomenės, tautos vertybes, atrandant save ir kitus, bandant suprasti tai, kas reikšminga, įsipareigojant. Įsitikinite, kaip svarbu žmogui suprasti save, jaustis savo šeimos, bendruomenės, savo tautos dalimi, kaip būtina turėti atramas, gaires, padedančias nepasiklysti tokia dideliame ir įvairiame pasaulyje.

1 uždutis. Apibendrinami temos medžiagą, nuspręskite, kurie požymiai (žr. apačioje) rodo tam tikrą žmogaus dvasinės brandos etapą, ir surašykite juos į atitinkamą **Žmogaus dvasinės brandos piramidės** dalį (1 požymis – 0,5 taško).

Suvokia save; dalijasi savo vertybėmis, darbais, atradimais; tampa sąmoninga būtybe; jaučia ryšį su gimtuoju kraštu, jo istorija, kalba, kultūra; suvokia savo kalbinę tapatybę; ugdo dorą, moralę; myli gimtąjį kraštą; siekia būti naudingas žmonėms; siekia dvasiškai tobulėti; aukojasi dėl tėvynės; siekia būti naudingas tautai; įsipareigoja kitiems žmonėms; savo veiksmus grindžia teisingumu, išmintimi, sąžine; suvokia savo tautinę tapatybę; apmąsto savo būties prasmę; atviras pasauliui; dalyvauja tautos istoriniuose įvykiuose; siekia suvokti save; gerbia savo tautos vertybes; pripažįsta bendražmogiškas vertybes.

**Žmogus
žmonijai**

Žmogus tautai

Žmogus sau

Piramidė kitame puslapyje

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

Žmogaus dvasinės brandos piramidė

*Žmogus
žmonijai*

Žmogus tautai

Žmogus sau

10 taškų

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

 2 uždutis. Susipažinę su lietuvių rašytojos Giedros Radvilavičiūtės pristatymu, perskaitykite jos esė „Alicija“ ir atlikite teksto suvokimo uždutis.

Giedra Radvilavičiūtė.
A. Baltėno nuotrauka

Giedra Radvilavičiūtė – lietuvių rašytoja, eseistė. Gimė Panevėžyje, Vilniaus universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, mokytojavo, dirbo redakcijose. 1994–1997 m. su šeima gyveno Čikagoje (JAV). Pirmieji apsakymai išleisti 1986 m. Nuo 1999 m. kultūrinėje spaudoje ėmė skelbti esė ir tapo viena skaitomiausių lietuvių esė žanro atstovių. 2012 m. apdovanota Europos Sąjungos literatūros premija, o 2015 m. – Lietuvos nacionaline premija. Rašytojos kūriniai išversti į anglų, bulgarų, danų, kroatų, lenkų, norvegų, olandų, prancūzų, rusų, švedų, vengrų, vokiečių kalbas. Esė „Alicija“ paskelbta knygoje „Siužetą siūlau nušauti“ (2002).

Pagal Jūratę Sprindytę „Radvilavičiūtė“

Alicija

Esė – įvairios tematikos kūrinys, kuriame jungiami mokslinio, publicistinio ir meninio stiliaus elementai. !

Alicija į Čikagą atvažiavo, kai jai buvo šešeri. Tėvynės aplinkui niekas nepriminė. Tiesa, netoliese buvo „Bobak Sausage Co“ parduotuvė, kurioje galėjai nusipirkti perteptų vaflių, raugintų agurkų, kopūstų, visokiausios silkės ir dar daug ko. Klasės vaikų vardai buvo meksikietiški. Senieji amerikiečiai, užsilikę šiame rajone, buvo vadinami „baltosiomis šiukšlėmis“. Kai motina atlydėdavo Aliciją į mokyklą ir apsisukdavo eiti namo, Alicija imdavo verkti. Ji nežinojo, kaip angliškai kairė ir dešinė, aukštai ir žemai, juoda ir balta. Pasaulis, kaip guminis, čia grėsė susitraukti iki trintuko dydžio. Kiekvieną rytą prieš pamokas nesuprasdama nė vieno žodžio atsistojusi su kitais klasės mokiniais Alicija sakydavo priesaiką: „I pledge allegiance to the flag of the United States of America and to the Republic for which it stands. One nation under God, indivisible, with liberty and justice for all.“ („Prisiekiu būti ištikima Jungtinių Valstijų vėliavai ir Respublikai, kuriai ji atstovauja. Viena nedaloma tauta prieš Dievą – laisvė ir teisingumas visiems.“) Mokytoja šypsojosi. Ji šypsojosi net tada, kai Alicija verkėdavo. <...>

Pro Alicijos namus važiuodavo plačiaveidžiai meksikiečiai su vežimėliais. Jie pardavinėdavo pilnus klampių kaip medus sulčių mangus, kukurūzus, užmautus ant pagaliuko, kad būtų patogiau graužti, ir perpjautus melionmedžio vaisius, kurių vidury, kaip didžiulių žuvų ikrai, blizgėjo juodos sėklos. Pravažiuodavo ir maža mašina, iš kurios sklisdavo muzika. Ją galėdavai sustabdyti bet kur ir nusipirkti ledų. Šiltais vakarais tamsioje gatvėje prie namo skraidydavo šviečiantys vabaliukai, – Alicijai atrodė, kad ten įsikandę žalsvai degančias cigaretes šaligatviu pirmyn atgal zuja nematomi jos dėdės ir tetos iš Poznanės. Tų tetų labai pasiilgdavo jos motina. Vakaris motina būdavo pikta. Dėl to, kad ji valydavo amerikiečių namus ir jai labai skaudėdavo nugarą, ir dėl to, kad giminaičiams turėdavo rašyti tik linksmus laiškus. „Džiaukis, kad apsisprende negrįžti...“ „Nuo to laiko, kai išvažiavot, Lenkijoje niekas nepasikeitė...“ „Aš tau pavydžiu baltu pavydu...“

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

Maždaug taip prasidėdavo giminaičių laišakai. Vieną kartą kalbėdama telefonu su tėvyne motina verkė. Kažkokiamė kaime mirė jos teta. Važiuoti į laidotuves ji negalėjo, nes buvo susitaupiusi tik 700 dolerių ir nebūtų galėjusi įvažiuoti atgal. (Paskui Alicija sužinos, kad nepalaidojęs savo artimųjų yra beveik kiekvienas emigrantas.) Dar vėliau ji pabus amerikiečių laidojimo namuose: viskas atrodys kaip gimtadienis, toks, koks jis buvo švenčiamas Poznanėje, tik jubiliatė gulės karste. Motina pasakos, kad kai ta jos savaitgaliais slaugoma amerikietė senutė merdėjo ant jos rankų, ji šaukė jos gimines iš antrojo namo aukšto, bet jiems buvo per baugu nultipti žemyn. Motina sakys, kad stovėti šalia mirštančiojo ir po to užspausti jo akis čia yra vadinama „old fashion“. Alicija susinervins, kad motina nemoka tokių paprastų žodžių ištartti be akcento. Net žodį „water“ ji tardavo taip, kad bet kas galėjo atspėti, jog ji užsienietė. Po dvejų mokslo metų Aliciją mokykloje mokys išlankstyti popierinę gėlę. Motina paprašys parodyti. Alicija pasakos: „Paimi popierių, perlenki per pusę, užrieti kraštus ir sulygini.“ Motina paprašys papasakoti lenkiškai. Alicija papasakos: „Paimi popierių, paimi per pusę, paimi taip ir paskui paimi šitaip.“ Po kelerių metų kalbėti lenkiškai Alicijai atrodys, kaip lipti pro langą, kai namo durys atviros.

Alicija mėgs viena valgyti keptas bulves „Arbys“ restoranėlyje prie namų ir žiūrėti pro langą, kaip linksmai keičiasi juodaodžių autobusų vairuotojų pamainos. Ant maišelio bus nupiešti skrendantys debesys ir užrašas: mūsų bulvės – geriausios pasaulyje. <...> Su vaikais Alicija eis į Meno institutą pažiūrėti iš viso pasaulio kolekcijų suvežtų Degas paveikslų ir skulptūrėlių. Labiausiai jai patiks besiškuojančios moterys. Atrodys, kad šukuotis yra tobulas tų moterų išsilavinimas. Į Mokslo muziejų ji nueis su mama. Alicija pagaliau pamatys „Apollo“ laivo dalį, su kuria amerikiečiai buvo Mėnulyje. Šalia kitų daiktų bus padėtas brendžio buteliukas, jį astronautai buvo nusivežę į Mėnulį, po to pilną vėl atsivežė atgal. (Motinai labiausiai patiks akyse iš kiaušinio išsiritantis tikras viščiukas.)

Dar po metų kitų Alicija ims suprasti greitakalbe per televiziją skaitomas žinias. Ji matys, kad kai kur nors pasaulyje ima sprogti bombos ar atsiranda despotas, norintis pasiimti kitų žemes, reikalai pamažu ima tvarkytis dažniausiai tik tada, kai į įvykius įsikiša Amerika. Per tuos metus beveik visi jos giminės Lenkijoje bandys išlošti „žalią kortą“. Kai kuriems – pavyks. Kol susiras butus, jie net šiek tiek gyvens jų namuose. (Motinai sakys, kad viską, kas jų gyvenime buvo blogiausia, jie paliko Lenkijoje.) Ir Alicija supras, – pasaulis yra čia. Tik reikia prasimušti. Nebūti panašiai į amžinai namus valančią motiną. Tačiau Poznanę Alicija sapnuos dar daugelį metų – dažniausiai penkiaaukščio namo kiemą, blizgančius tramvajų bėgius ir aguoninį pyragą. Tokį pat pyragą parduodavo „Bobak'e“. Čia pat, už kampo.

Giedra Radvilavičiūtė „Siužetą siūlau nušauti“

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

Klausimai ir užduotys

1. Kas yra pagrindinė esė veikėja?

1 taškas

2. Kokio amžiaus ji atvyko į Čikagą?

1 taškas

3. Kaip iš pradžių mergaitė jautėsi mokykloje? Nurodykite 1 priežastį.

2 taškai

4. Nurodykite 3 stereotipiškas (t. y. tipiškas, būdingas) Amerikos gyvenimo detales.

2 taškai

5. Kaip Amerikoje jaučiasi Alicijos mama? Nurodykite 2 priežastis.

3 taškai

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

6. Kas rodo, kad Alicijos tapatybė ir santykis su nauja aplinka keičiasi?
Užrašykite 3 detales.

3 taškai

Three horizontal grey input fields for writing answers, each with a magnifying glass icon on the right side.

7. Paaiškinkite sakinį: *Po kelerių metų kalbėti lenkiškai Alicijai atrodys, kaip lipti pro langą, kai namo durys atviros.*

2 taškai

One horizontal grey input field for writing an answer, with a magnifying glass icon on the right side.

8. Ką ilgainiui Alicija ima suprasti? Nurodykite 2 dalykus.

2 taškai

Two horizontal grey input fields for writing answers, each with a magnifying glass icon on the right side.

9. Pakomentuokite, kaip supratote šias teksto detales:

2 taškai

Popierinės gėlės

Alicijos sapnai

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

10. Patvirtinkite arba paneikite bendraamžių teiginius. Kodėl taip manote?

1. Esė „Alicija“ yra pasakojimas apie atrastą tapatybę.

1 taškas

2. Esė „Alicija“ yra tekstas apie jauno žmogaus paviršutiniškumą.

1 taškas

3. Esė „Alicija“ yra ironiškas pasakojimas apie prarandamus ryšius su savo tauta.

1 taškas

4. Esė „Alicija“ yra tekstas apie tėvynės ir artimų žmonių ilgesį.

1 taškas

5. Esė „Alicija“ yra tekstas apie Amerikos didybę ir amerikietišką svajonę.

1 taškas

6. Esė „Alicija“ yra tekstas apie žmogų, kuris jau subrendo ir yra naudingas tautai ir pasauliui.

1 taškas

11. Ką atrado ir ką prarado Alicija, atvykusi į Čikagą? Užrašykite 2 dalykus.

4 taškai

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

3 užduotis. Filosofas Vydūnas linkėjo jaunimui:

Nenuleiskite sielos sparnų! Būkite kaip arai, pasirengę kilti į sielos padanges, į žmoniškumo aukštybes, neleiskite užgesti atjautos ugniai. Tame ir glūdi jūsų gyvenimo uždavinys.

Kokių uždavinių jūs, kaip jaunas žmogus, turite sau, tautai ir pasauliui? Užrašykite po 3 uždavinius (galite remtis 1 užduoties požymiais).

9 taškai

Uždaviniai sau

1.

2.

3.

Uždaviniai tautai

1.

2.

3.

Uždaviniai pasauliui

1.

2.

3.

8.1 Jauno žmogaus uždaviniai

4 užduotis. Parašykite 7–10 sakinių esė *Koks yra jauno žmogaus gyvenimo uždavinys?*

6 taškai

Prieš rašydami susipažinkite su patarimais ir esė vertinimo kriterijais.

Patarimai

1. Remkitės Vydūno žmogaus dvasinės brandos programa (*žmogus sau, žmogus tautai, žmogus žmonijai*).
2. Svarstykite, kaip žmogus turėtų ugdyti save, stiprinti savo savigarbą ir orumą, kaip reikėtų bendrauti su šeima, artimaisiais ir kitais žmonėmis, ko siekti, kokiomis vertybėmis remtis, kad subręstų tautai ir pasauliui.
3. Prisiminkite ir pacituokite arba perfrazuokite įstrigusias pirmosios temos autorių mintis.
4. Remkitės G. Radvilavičiūtės esė „Alicija“ veikėjos istorija.
5. Reikškite savo nuomonę, polemizuokite.
6. Apibendrinkite išsakytas mintis.

Esė vertinimo kriterijai

1. Turinys:

- 3 – atsakyta į klausimą, teiginiai grindžiami 2 skaitytais teksta;is;
- 2 – iš dalies atsakyta į klausimą, teiginiai grindžiami 1 skaitytu tekstu;
- 1 – bandoma atsakyti į klausimą, grindžiant teiginius užsimenama apie tekstus;
- 0 – neatsakyta į klausimą, dominuoja bendras aiškinimas.

2. Taisyklumas:

- 3 – rašoma taisyklingai (pasitaiko viena kita klaida);
- 2 – nedaug klaidų;
- 1 – daug klaidų;
- 0 – labai daug klaidų.

